עין משפט נר מצוה

קט א מיי׳ פ״ז מהלכות שחיטה הלכה י טוש״ע יו״ד סימן לז סעיף א:

קי׳ ב מיי׳ שם הלכה יד סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ לו סעיף טז:

קיא ג מיי׳ שם הלכה ג טוש״ע שם סעיף ו:

קיב ד מיי׳ פ״ו מהל׳ שחיטה הלכה יג טוש״ע יו״ד סימן מו סעיף ג:

קיג ה מיי׳ פ״ז מהל׳ שחיטה הלכה יד סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ לו סעיף יז:

קיד ו מיי׳ פ״ו מהל׳ שחיטה הלכה ח סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סימן מא סעיף ו:

קטו ז מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ז:

קטז ח מיי׳ שם הלכה ט טוש״ע שם סעיף ו:

◆

רבינו גרשום

דגילדאי שמתקנין עורות ומוכרין: בשוקא דרבנן. שוקא דרבנן מזבנין חפצייהו: כנדי כנדי. כלומר חזנהו לריאה דקיימי צמחים ככדים על הריאה: טינרי טינרי. כלומר [א] כצורים קשין הבועי על הריאה: מחט שנמצאת בריאה. בתוך הריאה נקובי נקיב ועייל כלומר מבחוץ ניקבה ועייל: בחיתוכה דריאה. כלומר הריאה נחתכה ולא הוה אלא חתוכה מעוטה ובאותה חתיכה נמצאת המחט: והא רבנן מכשירי. כלומר ר׳ יוחנן ור׳ אלעזר ור׳ חנינא מכשירי. אמר להן הן מכשירין שיודעין מאי זה טעם [הכשירו] כלומר שראו הריאה כולה ודאי שלא ניקבה מבחוץ אנו אין לפנינו מאי זה טעם נכשיר כלומר שאין לפנינו אלא חתיכה אחת אם איתא לריאה קמן ולא ניקבה מבחוץ והא אמר רב נחמן האי סימפונא דריאה דאנקיב טרפה אע״ג דלא ניקבה מבחוץ כי איתמר דרב נחמן לחבריה איתמר כלומר סימפון שניקב לחבירו ודאי לאו מידי דמגין ופתים אבל אי לא נקב סימפון לחבירו אלא סימפון גרידא אינקיב וריאה סותמו כשרה דחיסרון מבפנים לא שמיה חיסרון. והא אמר רב יוסף בר מניומי האי הדורא דכנתא דאינקיב לחבירו כשרה כלומר ואמאי אמרת שניקב לחבירו טרפה והא הדרא דכנתא כלומר הדקין שבהדרא דכנתא דניקבו זה בצד חברו כשרה דאמרינן חברו סותמו הכא נמי נימא סימפונא דאינקיב לחבריה כשירה. אתיוה לקמיה דרבנן טרופאי לר׳ מני בר פטיש ור׳ שמעון בן לקיש ור׳ שמואל בן אליקים: בחיתוכא דכבדא כלומר בחתיכת כבד: א״ל רב אשי בבישרא נמי קא טריף מר כלומר אי אישתכח בבישרא נמי קא טריף מר בתמיה. אלא אמר רב אשי חזינן אי קופיה לגאו כו׳ קופיה זו אחוריה של מחט כלומר

שדרה לקמיה דרבי יצחק נפחא. לא מפני שקבל לקושיתם כדפירש בקונטרס דלעיל שנינו דלא צריכא אלא לר״ש אלא משום דדלמא אי הוה ריאה קמן הוה מינקבה ואע״פ שרבי אמי הקשה לעיל קושיא זו לעולא ממתניתין דהריאה שניקבה או שחסרה קיבל תירוצו של עולא ויש ספרים דגרסי לעיל איתיביה רבי אחא לעולא: **דלמא** אי הוה ריאה קמן הוה מנקבה. לא משום דדרך הוושט מינקיב ואתאי דא״כ אמאי מכשר בסמוך בחתיכה דכבדא אלא בעי למימר דרך הסמפונות יצא ונכנס בריאה מבחוץ: **אי קופא** לגיו אי קופא לבר. אין לפרש כשהמחט מקצתה חוץ לכבד ומקצתה בתוכו אבל כולו בתוך הכבד כשרה בכל ענין דסמפונא נקיט ואתא דא״כ מאי פריך ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות דעל כרחך התם כשהוא בתוך בית הכוסות איירי דאי בחלל הגוף היכי קאמר מצד אחד שלא ניקבה אלא עור אחד כשרה הא ודאי דרך הוושט [א]נקיב ואתא אלא אי קופא לגיו לצד סמפון של כבד קאמר ואפילו כולה בתוך הכבד ונראה דדוקא גבי כבד יש חילוק בין קופא לגיו לקופא לבר אבל בריאה כשרה בכל ענין דקרובה לקנה וסמפונא דריאה יש לה ריוח וחלל גדול וכן אם נמצאת בתוך הקורקבן כשר שדרך הוושט בא מחט עם המאכל שהקורקבן תלוי בוושט:

אבל

דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן חזי הנך דקיימן כנדי כנדי [א]ולא אמר להו ולא מידי רבי אמי ורבי אסי הוו חלפי בשוקא דטבריא חזי הנך דקיימי [א]טינרי טינרי ולא אמרי להו ולא מידי: אתמר מחט שנמצאת בריאה רבי יוחנן ורבי אלעזר ורבי חנינא מכשרי רבי שמעון בן לקיש ורבי מני בר פטיש ורבי שמעון בן אליקים טרפי לימא בהא קמיפלגי דמר סבר [ב]חסרון מבפנים שמיה חסרון ומר סבר [ג]לא שמיה חסרון לא דכולי עלמא חסרון מבפנים לא שמיה חסרון והכא בהא קמיפלגי מר סבר סמפונא נקט ואתאי ומר סבר נקובי נקיב ואתאי ההיא מחטא דאשתכח בחיתוכא דריאה אייתוה לקמיה דרבי אמי סבר לאכשורה איתיביה רבי ירמיה ואיתימא רבי זריקא [ד]הריאה שניקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים וש״מ חסרון מבפנים שמיה חסרון הדר שדרוה לקמיה דרבי יצחק נפחא סבר לאכשורה איתיביה רבי ירמיה ואיתימא ר׳ זריקה הריאה שניקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים וש״מ חסרון מבפנים שמיה חסרון הדר שדרוה לקמיה [א] דר׳ אמי [ב]וטרפה אמרי ליה והא רבנן מכשרי אמר להן הן הכשירו שיודעים מאיזה טעם הכשירו אנן מאיזה טעם נכשיר דלמא אי הוה ריאה קמן מינקבה טעמא דליתא הא איתא ולא מינקבה כשרה והאמר רב נחמן האי סמפונא דריאה דאינקיב טרפה [ג]ההוא לחבירו אתמר והאמר רב נחמן [ד]האי הדורא דכנתא דאינקיב להדי חבריה מגין עליה אמר רב אשי טרפות קא מדמי להדדי [ה]אין אומרין בטרפות זו דומה לזו [ו]שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה ההיא מחטא דאישתכח בסמפונא רבה דריאה אתיוה לקמיה דרבנן טרופאי לא אמרו בה לא איסור ולא היתר לא אמרי בה כשמעתייהו איסור נמי לא אמרי בה [ה]כיון דבסמפונא רבה אישתכח אימא סמפונא נקט ואתאי ההיא מחטא דאישתכח בחתיכה דכבדא סבר מר בריה דרב יוסף למיטרפה אמר ליה רב אשי אילו אשתכח בבשרא כה״ג הוה טריף מר אלא אמר רב אשי [ו]חזינא אי קופא [ב]לבר נקובי נקיב ואתאי אי קופא לגיו [ז]סמפונא נקט ואתאי [ח]וה״מ באלימתא אבל קטינתא לא שנא קופא לגיו לא שנא קופא לבר נקובי נקיב ואתאי ומאי שנא [ז]ממחט שנמצאת

בעובי

דגלדאי. רלענין: **כנדי כנדי.** למחין גדולים [ח]כבדים בריאה: **טינרי.** למחים גדולים מכנדי וכבר הוקשו כסלע ואלו הן אותן המצוין בבהמות שלנו בריאה ואין מראיהן דומה לריאה אלא דומין כמראה מוגלא ולאו היינו אטום בריאה [מז:] דאטום אין שם למח ואינו משתנה מן הריאה אלא שאין עולה בנפיחה: **מחט שנמצאת בריאה.** ואין הריאה נקובה מבחוץ ואין הרוח יוצא ממנה: **חסרון מבפנים.** שהברזל אוכל הבשר סביבותיו כששוהה שם ומחסרו: ה״ג **לא דכולי עלמא לא שמיה חסרון.** דהא הכי אוקימנא לעיל [שם] דאכשרי ריאה שנשפכה כקיתון ועוד אי גרסי׳ דכ״ע שמיה חסרון אי נמי סמפונא נקט ואתא כדמפרש מ״מ כיון שנמצא בבשר הריאה אי אפשר בלא חסרון כדפרי׳: **סמפונא נקט ואתא.** דרך הקנה נכנס ובא בסמפונות ומן הסמפונות לבשר ומ״מ קרום החיצון לא ניקב ואע״פ שאין דרך הקנה לבלוע אפ״ה הואיל דאיתא לריאה קמן ולא חזינן דאינקבא ע״כ סמפונא נקט ועל וריעותא דלא חזינן לא מחזקינן: **נקובי נקיב.** דרך הוושט בא ונכנס שאין דרך הקנה לבלוע ונקבה את הדקין ויצאה ונקבה את קרום הריאה ונכנס לתוכה: והלכתא כהנך רבנן דמכשרי דהא רבי יוחנן וריש לקיש הלכה כרבי יוחנן ועוד דקם ליה בשיטתייהו רבי אמי ורב אשי דאמרי לקמן אי קופא לגיו סמפונא נקט ואתא אלמא עבידא קנה שיכנס לתוכו מחט ולא מחזקינן איסורא הואיל ואין נקב ניכר בו ודוקא כי אתא כולה ריאה לקמן אבל נחתכה קודם שבא לפנינו חיישינן דלמא אי הוה ריאה קמן הוה נקובה והכי פסק רבי אמי לקמן בשמעתין: **בחיתוכא.** לאחר שנחתכה נמצאת באחד החתיכות: **סבר לאכשורה.** דקסבר סמפונא נקט וחסרון מבפנים לא שמיה חסרון: **שדרה קמיה דרבי יצחק.** ולא משום הך קושיא דהא איכא לשנוייה כדשנינן לעיל (מז:) לעולא מבחוץ ולרבי שמעון אילטריך אלא משום דנחתכה הריאה לא סמך אגמריה למימר סמפונא נקט ועל דדלמא אי הוה ריאה לקמן הואי נקובה ותדע דמשום הך ספיקא הדר ביה דהא כי הדר אהדרוה קמיה טרפה מהאי טעמא: **והא רבנן.** דלעיל מכשרי רבי יוחנן ורבי אלעזר ור׳ חנינא: **שיודעין מאיזה טעם הכשירו.** שהרי באת כל הריאה לפניהם ורואה שלמה הלכך על כרחיך דרך הקנה נכנסה: **דלמא.** הוה נקובה שרוב הנכנסין דרך הוושט נכנסין ואי בוושט נכנס ודאי ניקבה: **הא איתא.** לריאה ולא ניקבה: **כשרה.** ומשום טעמא דבסמפונא נקט ועל. והאי נמי דדרך הסימפון בא הרי לא בסמפונות נמצאת ועל כרחך ניקבה הסמפון ויצאה לבשר הריאה ואמר רב נחמן האי סמפונא דאינקיב טרפה: **לחבירו אתמר.** אבל פילול כשמתפלל מחבירו ניקב אבל דופן של חבירו דכיון דדופן חבירו קשה הוא דייר״ש בלע״ז עומד [ג]כנגדו ואינו סותם הנקב ולא מגין עליה אבל ניקב לאחר פילולו ברחוק בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו והא לא אמרינן דילמא אינקיב לחבריה דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן אי לא איתחזוק כגון היכא דליתא לריאה קמן דע״כ חזקה היא זו שרוב הנבלעין אין נבלעין אלא דרך הוושט ומשם לא יצתה בתוך הריאה בלא נקיבת דקין וריאה: **כנתא.** אנטרי״ל בלע״ז חלב טהור: **הדורא דכנתא.** דקין הסובבין אותו סביב כעגולה: **דאינקיב לחבריה.** שניקב באותו צד שבינו לחבירו שלא ניקב חילון שבכולן: **שהרי חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחיה.** נחתך בשר רגלים למעלה מצומת הגידין ולא נשבר העצם כשרה נחתכה למטה במקום צומת הגידין אע״פ שנמוך מכאן טרפה כדאמרינן לקמן [עו.] וכן שניטל צומת הגידין בפ׳ בהמה המקשה (לקמן דף עו.) ואע״פ שלא נחתך העצם: **רבנן טרופאי.** הנך רבנן דלעיל רבי מני וריש לקיש ורבי שמעון דטרפי למחט שנמצאת בריאה: **כשמעתייהו.** דמחזקי ריעותא מספיקא דחיישינן שמא דרך הוושט נכנסה תחלה וניקבה כרס או דקין ויצתה: **כיון דבסמפונא רבה אישתכח.** מי מכוונה לאותו סמפון אם דרך ושט נכנסה הלכך דברים ניכרים על כרחנו דבסמפונא נקט ועל דרך הקנה ובא לסמפונות[ט] הריאה: **הוה טריף מר.** בתמיה. כלומר וכי נקובת הכבד טרפה הוא: **אי קופא לגיו.** אם ראשה העב שהיא נקובה בו נחבא בתוך הכבד וחודה שקורין פונט״ה יוצא לתוך חלל הבהמה ודאי סמפונא נקט ואח״כ ניקב חודה את הסמפון ויצא לכבד וממנו לחוץ ואי קופא לבר לחלל הבהמה ופיה לתוך הכבד ודאי דרך הוושט נכנסה תחלה וניקבה הדקין ויצתה ונכנס פיה לכבד: **באלימתא.** מחט עבה שאינה יכולה לנקב דרך קופא שלה אבל בקטינתא כגון מחטין שלנו שמנקבין בשר אפילו דרך קופא שלהן:

עובי

מסורת הש״ס

א) [עיין ערוך ערך טנר מה שפי׳ בשם הלכות גדולות], ב) [בכורות לט.], ג) [לעיל מז:], ד) [לעיל מג. מז: גיטין סט.], ה) [חולין נה: נז. עו.] ב״ב קל: ע״ש היטב, ו) [עיין תוס׳ ב״ב קל: ד״ה שהרי], ז) [לקמן נ: ושם נסמן], ח) צ״ל כנודים [ברש״י שברי״ף הגירסא ככדים], ט) [לסמפון רש״ם],

◆

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] תד״ה אי וכו׳ נקיב ואתא אלא אי. נ״ב יש כאן חסרון הניכר ועיין ברא״ש ובב״י סי׳ מא ובכ״מ פ״ו מה״ש הל״ח ושם תמצא מה שחסר פה והיש״ש סי׳ מז מקיים לשון התוס׳ שלפנינו:

◆

לעזי רש״י

דייר״ש [ריידי״ש]. קשה, נוקשה.

אנטריי״ל [אינטריי״ל]. שומן מעיים.

פונט״ה [פוינט״א]. חוד.

◆

מוסף רש״י

היינו ניקבה. שאי אפשר לחסרה שלא ינקב הקרום (לעיל מז:). **אין אומרין בטרפות זו דומה לזו.** ללמד זו מזו, כגון טרפות הכבד מן הריאה כדאמרינן (עי׳ לקמן קיא.) וחילופא בכבדא, שאין חיות האיברים שוה (רשב״ם ב״ב קל:). **שהרי חותכה מכאן ומתה.** חתוך סימנין או גיד צוארה ומתה, חתוך כל כתפיה וחיה (לקמן נה:). **אי קופא לבר.** אי אוזן המחט מוחזר כלפי הכרס וחודו נעוץ בכבד, אמרינן רבולה היתה הבהמה ונכנס זה המחט ונקב את בני מעים וטריפה (הפרדס עמ׳ קמד). **אי קופא לגיו.** שאוזן המחט מוחזר כלפי הראש וחודו כלפי חלל, אמרינן דרך סימפון נכנסת בכבד ולא ניקבה כלום וכשרה (שם).

◆

שיטה מקובצת

א] הדר שדרוה לקמיה דר׳ יצחק נפחא: **ב]** אמר רב אשי חזינן אי קופא לגאו סמפונא נקט ואתאי ואי קופא לבר נקובי נקיב ואתאי וה״מ באלימתא: **ג]** עומד בעצמו ואינו סותם הנקב ולא מגין עליה אבל ניקב לאחר פיצולו ברחוק בשר הריאה:

א) נראה דצ״ל כלומר בועי על הריאה שקשין כצורים.